

УДК 303.43:502.33 (477.74)

СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ «ЗЕЛЕНОГО» ЗРОСТАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Галушкіна Т.П., Яцков А.В.

В статті наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у поглибленні теоретико-методологічних положень щодо забезпечення екологізації регіонального розвитку в Україні.

Постановка проблеми. Низькі темпи ринкових перетворень і незадовільний стан вирішення соціально-економічних та екологічних проблем регіонів свідчать про відсутність виваженої державної регіональної політики, що негативно позначається на економічному розвитку регіонів, призводить до поглиблення диспропорцій у територіальній структурі національної економіки й у соціальній сфері її регіонів. Все це, значною мірою, є наслідком структурної кризи в Україні, що знаходить свій прояв у надмірній централізації державної влади, відсутності належної матеріальної й фінансової основи й державної підтримки процесу екологізації регіонального розвитку, недосконалості розмежування повноважень між різними рівнями влади на основі принципу субсидіарності. Крім того, все ще не створена ефективна нормативно-правова база для забезпечення взаємного консенсусу інтересів центра й регіонів[1].

Це визначає необхідність проведення теоретико-методологічних і практичних досліджень з метою розробки механізмів забезпечення екологізації розвитку регіональних економічних систем і стратегічних напрямків підвищення їхньої ефективності в контексті загальнонаціональних задач.

Констатуючи вищезазначене, можна стверджувати, що вагомим протиріччям на шляху реалізації принципів екологізації регіонального розвитку є неузгодження напрямів секторальної моделі «зеленої» економіки з існуючими пріоритетами регіональної політики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні проблемам регіонального розвитку, виявленню певних особливостей та закономірностей, формуванню на цій основі тих чи інших парадигм регіонального розвитку приділено достатньо уваги у працях як вітчизняних, так і іноземних науковців, зокрема: Буркинського Б.В., Галушкіної Т.П., Герасимчук З.В., Долішнього М.Н., Дорогунцова С.П., Данилишина Б.М., Михайличенко А.О., Нікітіна М.Г., Паламарчука А.Н., Поповкіна В.А., Реутова В.Є, Семенова В.Ф., Симоненко В.К., Чеглазова М.Е., Чумаченко М.Г., Стопера М., Уолкера Р., Річардсона Х., Тюнена Й., Лаунхардта В., Вебера А., Крісталлера В. та ін.

Формування цілей статті. Метою дослідження є поглиблення наукових положень щодо забезпечення екологізації регіонального розвитку в умовах реалізації моделі «зеленої» економіки в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах «зеленого зростання» відбувається процес посилення економічної регіоналізації та загострення проблем, пов'язаних з регіональним розвитком, та відповідно з розробкою і провадженням державної політики на регіональному рівні.

Незважаючи на органічну єдність територіальних (регіональних) економічної та екологічної систем, на практиці до цього часу дається взнаки ізоляція у вирішенні регіональних економічних та екологічних проблем. Однією з причин цього негативного явища є недостатньо продумана національна політика у сфері покращення якості життя людей і брак уваги до екологічної складової стратегії розвитку економіки з боку місцевих органів державної влади. Так, на жаль, екологічна складова, як свідчить аналіз соціально-економічної політики регіонів, не доведена до першочергових пріоритетів розвитку держави. Згідно існуючих стратегічних регламентів можна стверджувати, що екологічна домінанта розвитку регіону не є ключовою та законодавчо визначеною.

Регіональна, як і інша парадигма розвитку, пов'язана, передусім, із тлумаченням сутнісних характеристик цього складного явища. Суть екологізації регіонального розвитку, у першому, найбільш широкому наближенні щодо трактування цього терміну, повинна сприйматися як безперервний процес поширення ідеології «зеленої» економіки в суспільно-територіальному системоутворенні на основі певних закономірностей і регіональних особливостей.

Все це призвело до висунення якісно нових вимог щодо стратегічного управління еколого-економічною системою на регіональному рівні (рис. 1).

Регіональна система управління охороною навколишнього природного середовища повинна бути орієнтована на:

- ✓ реорганізацію органів управління охороною навколишнього природного середовища і подальшу інтеграцію функцій екологічного управління в єдину функціональну систему управління регіону;

- ✓ розширення прав і можливостей органів місцевого управління в системі контролю за охороною навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів;

- ✓ зміщення акценту в здійсненні державного контролю за дотриманням екологічного законодавства в напрямі поступової переорієнтації на економічні важелі стимулювання природоохоронної діяльності, в тому числі на регіональному рівні;

- ✓ посилення контролю за дотриманням вимог природоохоронного законодавства, здійснення екологічної політики, захисту екологічних прав населення в регіональному контексті.

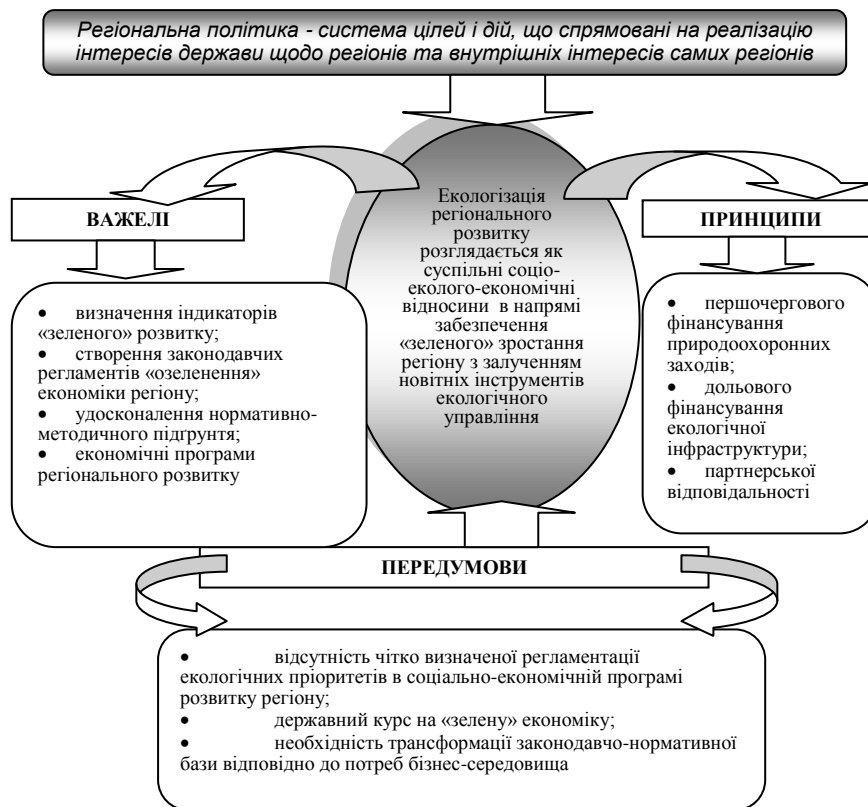

Рис. 1. Парадигма екологізації регіональної політики

В зв'язку з цим виникає необхідність в інституційній розбудові і посиленні ефективності державного управління в природоохоронній галузі саме на регіональному рівні.

Процес інституціональних перетворень має включати такі етапи:

- ✓ оцінку природно-ресурсного потенціалу регіону та екологічної інфраструктури регіону як головного критерію «зеленого» зростання;
- ✓ вивчення чинників та процесів, що впливають на подальшу екологізацію регіону;
- ✓ розроблення прогнозу економічних і соціальних наслідків «зеленого» зростання як системи критеріїв екологізації розвитку регіону;
- ✓ розроблення конкретних пропозицій щодо удосконалення системи екологічного управління як механізму підвищення ефективності регіональної політики [4].

При цьому важливо визначити основні пріоритети регіонального розвитку, враховуючи те, що основним методологічним аспектом теорії пріоритетів є саме правильне визначення цілей і функцій пріоритетного розвитку.

Нинішня адміністративно-інституційна інфраструктура державного екологічного управління є переважно централізованою з дублюванням

функцій на регіональному та місцевому рівнях. Це часто призводить до конфліктів і безвідповідальності. Тому під час формування громадянського суспільства й ринкової виробничої інфраструктури функції і відповідальність державного управління мають бути перерозподілені.

Можна стверджувати, що функції економічного стимулювання дотримання екологічних вимог на регіональному рівні ще недостатньо розвинені й не примушують підприємства-забруднювачі змінювати технології виробництва на природозахисні. Економічні механізми, що регулюють охорону навколишнього середовища та природних ресурсів, не дуже ефективні, хоча останнім часом певною мірою удосконалені. Як уже зазначалось, нинішні економічні стимули не спроможні примусити забруднювачів змінити моделі виробництва, оскільки не враховують потреб ринку, а це призводить до неефективного розподілу коштів, в тому числі на регіональному рівні.

Інституційна і функціональна модернізація системи екологічного управління потребують значної переорієнтації управлінської парадигми в економіці територіально-просторових утворень крізь призму удосконалень в інституціональній, техніко-технологічній і соціально-економічній структурі регіональних господарських комплексів, що проявляється у привнесення в неї нових структурних елементів, знаходження нових якостей та характерних рис.

Розглянемо це на прикладі Одеської області, яка є найбільшою за площею в Україні – 33,3 тис. кв. км (близько 5,5% території України), що приблизно збігається з територією таких західноєвропейських країн, як Бельгія або Нідерланди. Населення області сягає майже 2,4 млн. осіб. При цьому регіон характеризується унікальними природними умовами, які спричинені її приморським розташуванням. Відмінні особливості регіону: потужний морегосподарський комплекс, практично необмежені транзитні можливості, розвинене сільське господарство, значний туристичний і науково-освітній потенціал.

Можна стверджувати, що за останні роки склалися певні передумови розвитку «зеленої» економіки регіону як стосовно покращання стану довкілля, так і в контексті подальших напрямів екологізації регіональної політики.

Основні тенденції «зеленого» розвитку регіону простежуються у Стратегії розвитку Одеської області на період до 2015 року, метою якої є формування сучасного виробничого комплексу, здатного до розвитку та задоволення внутрішніх потреб, нарощування експорту конкурентоспроможної продукції та послуг, збільшення виробництва наукоємної промислової продукції на основі максимального використання сприятливих умов та переваг геополітичного положення регіону, глибокого аналізу та раціонального використання економічного, наукового, трудового потенціалу. За основними екологічними показниками регіон посідає одне 16 місце у екологічному рейтингу регіонів України, а за індексом небезпеки -3 місце. Констатуємо, що

соціальне становище Одеської області в регіональному вимірі, згідно даних державної служби статистики України можна охарактеризувати наступними показниками: за показниками зайнятості – 19 місце; за рівнем безробіття – 22 місце; за коефіцієнтом смертності населення – 12 місце. Разом з тим це високорозвинений індустріальний регіон, промисловість якого відіграє важливу роль в структурі економіки держави. Згідно офіційних даних управління статистики в Одеській області, сьогодні Одеська область займає 16 місце за економічною активністю, 4 місце серед регіонів України за обсягом зовнішньої торгівлі. Загальний обсяг зовнішньоторговельного обороту області склав понад 6,3 млрд. дол. США. При цьому обсяг експорту - понад 2,6 млрд. дол. США, а обсяг імпорту - 3,6 млрд. дол. США. На сьогодні валовий регіональний продукт та інвестиції в основний капітал (у фактичних цінах) в Одеській області сягають 5,3 % від частки у загальному обсязі по Україні [6].

Основними сферами, які формують структуру промислового виробництва області, є: виробництво продуктів нафтопереробки - 28,9% від загального обсягу реалізованої продукції області, харчова промисловість - 26,3%, хімічна і нафтохімічна промисловість - 11%, машинобудування - 9,4%. В останні роки обсяги реалізації продукції промисловими підприємствами складають майже 3000,0 млн. дол. США. Разом з тим рівень впровадження інноваційних, в тому числі маловідходних, ресурсозберігаючих та безвідходних технологій є достатньо низьким (кожне четверте підприємство, що впроваджувало інновації) [5].

В зв'язку з вищезазначеним, можна стверджувати, що за останні роки склалися певні передумови розвитку «зеленої» економіки регіону як стосовно необхідності покращення стану довкілля, так і в контексті можливих соціо-економічних зрушень. Між тим секторальна модель «зеленої» економіки за видами економічної діяльності в розрізі Одеської області (табл.1), свідчить про недостатню дієвість регіональної політики з позицій екологізації регіонального розвитку.

Вагоме значення в просуванні моделі «зеленого» розвитку регіону відіграє фактор належного стану регіональної інфраструктури та готовності бізнес-сектору спільно з управлінськими структурами до усунення низки існуючих соціо-економіко-екологічних проблем.

Тому сприяння переходу промисловості регіону на принципи ресурсно-ефективного та чистого виробництва є ключовим завданням підтримки зеленого зростання.

Заходи державної та регіональної політики у цій сфері повинні бути спрямовані на:

- ✓ Стимулювання попиту на зелену продукцію та еко-інновації шляхом усунення фінансових бар'єрів для отримання підприємствами інвестицій на впровадження ними зелених схем виробництва і технологій, створення цільових фондів;

Таблиця 1

Секторальна модель «зеленої» економіки за видами економічної діяльності в Одеському регіоні [5,6,7]**

№ п/ п	Показники	Види економічної діяльності				
		Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	Транспорт та зв'язок	Виробництво та розподілення електро-енергії, газу та води	Промисловість	Будівництво
1	Частка регіону в загальному обсязі валової доданої вартості України, у фактичних цінах, % до підсумку	4,8	11,0	2,9	4,1	4,8
2	Індекс інвестицій в основний капітал за видами діяльності, % до загального обсягу інвестицій по регіону	11,0	26,3	-*	15,9	2,4
3	Впровадження прогресивних технологічних процесів, кількість	-*	-*	-*	31	-*
4	Освоєння інноваційних видів продукції, найменувань	-*	-*	-*	82	-*
5	Ступінь зносу за видами економічної діяльності, %	51,6	61,8	41,9	49,8	39,9
6	Індекс фізичного обсягу випуску за видами економічної діяльності, у порівнянні до попереднього року, %	91,0	92,5	-*	79,0	57,0
7	Використання основних видів енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти, т умовного палива	127273,9	259988,7	632603,6	2360962,5	38323,6
8	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, т	705,3	5837,2	15719,5	21605,0	250,5
9	Обсяги утворення відходів, т	12449,5	-*	16651,5	410009,6	433,9
10	Використання та відведення води підприємствами галузей економіки, (без використання морської води), млн. м ³	174,1	2,617	3,495	9,712	0,312

* - дані в статистичній звітності відсутні

** - сформовано на базі даних Статистичного збірника Регіони України за 2011 рік - www.ukrstat.gov.ua; Статистичного щорічника України за 2011 рік - <http://www.ukrstat.gov.ua>; Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Одеській області за 2011 рік - <http://ecology.odessa.gov.ua>.

✓ Забезпечення подальшого розвитку модернізації виробництва з екологічних позицій які включають такі аспекти як забезпечення якості середовища життєзабезпечення людини і екологічну якість виробленої продукції.

✓ Зростання зайнятості через створення «зелених» робочих місць.

✓ Поступове прийняття підприємствами регіону більш високих енергетичних та екологічних стандартів, їх гармонізація зі стандартами Європейського союзу, сприяння добровільному приєднанню до стандартів ISO 9000, 14000;

✓ Впровадження системи екологічного управління і корпоративної соціальної відповідальності у практику діяльності виробничих підприємств і сектору послуг регіону;

✓ Створення регіонального екотехнопарку як центру більш чистого виробництва з метою здійснення технічної та технологічної експертизи та надання підприємствам консультаційних послуг з оптимізації виробничих процесів, балансів матеріалів, енергії, води.

В зв'язку з вищезазначеним, можна стверджувати, що за останні роки склалися певні передумови розвитку «зеленої» економіки регіону як стосовно необхідності покращання стану довкілля, так і в контексті можливих соціально економічних зрушень. Вагоме значення в зеленому розвитку регіону відіграє стан довкілля та управлінські зусилля щодо усунення низки існуючих соціо- економіко-екологічних проблем [5].

На думку компетентних експертів, безумовним пріоритетом розвитку Одеської області є сільське господарство - один з найважливіших потенційних «зелених» секторів економіки регіону. За підсумками першого півріччя 2012 року показники розвитку агропромислового комплексу області демонструють тенденцію зростання обсягу виробництва продукції сільського господарства в усіх її категоріях. Початком радикальних перетворень для досягнення екологічної продовольчої безпеки регіону може послужити великий набір вже наявних «зелених» технологій і практичних методів ведення сільського господарства, включаючи дрібну оранку, сівозміну й ущільнений посів, збір і рециркуляція води, вирощування посухостійких культур, агролісоводство і комплексну боротьбу з сільськогосподарськими шкідниками. Однією з головних цілей продовольчої безпеки регіону є зниження рівня використання хімікатів (добрив і пестицидів), що істотно підвищить якість зберігання та збуту продукції, а з використанням «зелених» технологій можна добитися значно більш ефективного споживання енергії, води та природних ресурсів.

До того ж в регіоні існують значні резерви енергозаміщення в напрямку розвитку зеленої енергетики, що передбачає створення мережі інноваційних енергоджерел, в тому числі нетрадиційних. На сьогодні потреба регіону в електроенергії становить 1050 МВт. На програму по збільшенню енергоефективності в регіоні планується витратити 500 млн. грн. Виконання даної програми допоможе заощадити витрати на газифікацію та електропостачання регіону [4].

Встановлено, що найважливішою інституціональною передумовою екологізації регіонального розвитку виступає саме існування та реалізація державної економічної політики – сукупності заходів у області виробництва, розподілу, обміну, споживання, нагромадження та реалізації внутрішнього регіонального продукту.

Вагомим компонентом та смисловим наповненням цих стратегічних векторів стане стратегія трансформаційних зрушень у регіональному вимірі.

Розробка стратегії управління розвитком регіону базується на ключових напрямках екологобезпечної політики і потребує суттєвої адаптації існуючих у нашій країні норм і вимог до загальноєвропейських стандартів. Це вимагає поєднання всього позитивного, що набуто вітчизняною і світовою спільнотою в сфері теоретичних, методологічних, практичних основ раціоналізації використання природно-ресурсного потенціалу, оптимізації функціонування еколого-економічної системи, збереження якості навколишнього природного середовища в контексті з екологобезпечного просторового розвитку. Все це призвело до висунення якісно нових вимог щодо стратегічного управління еколого-економічною системою на регіональному рівні.

Резюмуючи вищевикладене, можна констатувати, що подальше економічне зростання в регіональному розрізі та вихід з еколого-економічної кризи можливе лише за таких умов:

- ✓ усунення існуючих диспропорцій в розвитку господарсько-виробничого комплексу регіону;
- ✓ раціонального використання унікального рекреаційного потенціалу як складової регіональної моделі еколого-збалансованого природокористування;
- ✓ формування ефективної інноваційної політики регіону, яка б базувалася на останніх науково-технічних досягненнях та трансферу екологобезпечних технологій,
- ✓ розробки моделі інвестиційно-інноваційного розвитку регіону, що забезпечить умови трансформації результатів наукових досліджень в ресурсозберігаючі, наукоємні, мало- і безвідходні технології та конкурентоспроможні товари та послуги;
- ✓ цільового розвитку фінансово-кредитного механізму інвестиційно-інноваційного потенціалу шляхом переходу до програмно-цільових методів управління, які передбачають визначення конкретних завдань, конкретних об'єктів досліджень та строків виконання науково-дослідних робіт з обов'язковим урахуванням глобальних процесів світового розвитку.

Однією з проблем сучасності є те, що функції економічного стимулювання і дотримання екологічних вимог ще недостатньо розвинені і не змушують підприємства змінювати технології і виробництва на більш чисті. Економічні механізми у сфері природокористування також недостатньо ефективні. Це обумовлює складність втілення екологічної домінанти при розробці стратегії розвитку регіону [2].

У даному контексті необхідно зазначити, що на сучасному етапі важливо забезпечити максимально повну реалізацію економічного потенціалу регіонів у стратегії формування високопродуктивної еколого-економічної системи, що можливо лише за рахунок реалізації курсу «зеленої» економіки.

Важелями активізації цього процесу можна вважати:

- ✓ Динаміку інституційних та законодавчо-регуляторних реформ в Україні.
- ✓ Розбудову державних інститутів управління.
- ✓ Трансформацію суспільних відносин в сфері природокористування та модифікацію адміністративного управління
- ✓ Розробку заходів щодо визначення пріоритетних сегментів регіонального розвитку
- ✓ Враховуючи вищезазначене, концепція розвитку «зеленої» економіки на регіональному рівні повинна визначати:
 - ✓ Економічну складову, яка цементує зростання економічного потенціалу в секторальному розрізі регіону;
 - ✓ Соціальну складову, яка слугує підґрунтям покращення системи життєзабезпечення населення регіону;
 - ✓ Екологічну складову, яка формує базис для реалізації екологобезпечної політики регіону.
- ✓ Покрокова стратегія розвитку зеленої економіки в розрізі регіону можна представити наступним чином:
 - ✓ Затвердження на регіональному рівні Регіонального плану дій з охорони довкілля.
 - ✓ Трансформацію та удосконалення існуючого законодавчого поля в напрямі його подальшої екологізації на регіональному рівні.
 - ✓ Посилення міжнародної взаємодії та координації по просуванню принципів «зеленої» економіки в моделі регіональних трансформаційних зрушень.

Внаслідок схожості законодавчих систем та нормативних інструментів може бути виявлена можливість для розвитку регіональної стратегії «зеленого» зростання та визначення Одеської області полігоном для її впровадження.

Зазначене, підтверджує актуальність та важливість наукових розробок щодо формування дієвого плану дій з охорони довкілля на регіональному рівні, який має включати в себе основні законодавчі регламенти державної екологічної політики та міжнародні тенденції розвитку на засадах «зеленої» економіки.

Саме ці нові принципи і підходи повинні стати основою розробки та впровадження регіональної екологічної доктрини з визначенням пріоритетів, завдань та цільових орієнтирів її розвитку як передумови подальших управлінських зрушень.

Наразі практичним втіленням цієї доктрини можна вважати розробку Регіонального плану дій (РПД) з охорони довкілля(рис. 2).

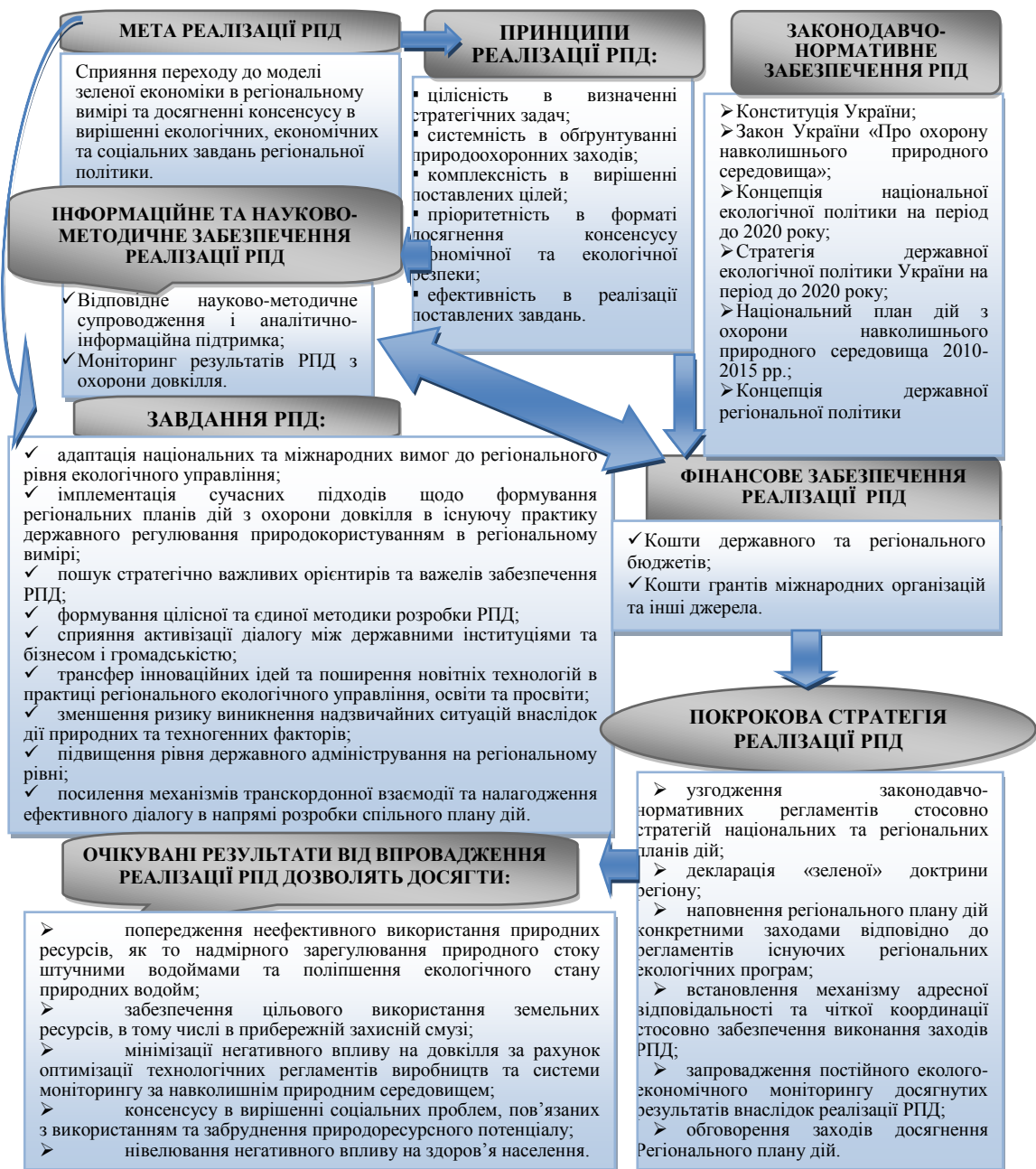

Рис. 2. Сценарій формування Регіонального плану дій (РПД) з охорони довкілля

В цьому контексті необхідно відмітити, що на сучасному етапі державотворення важливо забезпечити максимально повну реалізацію економічного потенціалу регіонів у стратегії формування єдиної високопродуктивної економічної системи.

Одночасно в низці нагальних державних завдань повинно стати удосконалення та трансформація існуючого законодавства відповідно до сучасних викликів, підґрунтям якої повинні стати принципи та критерії «зеленої» економіки.

Висновки. В процесі дослідження визначено, що основні тенденції розвитку регіональної політики в умовах сучасних інноваційних зрушень свідчать про недостатню увагу на необхідності забезпечення екологізації регіональної політики, якісного відтворення ресурсно-екологічного потенціалу регіонів, гармонізації геопросторових відносин в міждержавному та регіональному вимірах, що потребує суттєвих змін як в контексті реформування регіональної політики, так і в системі державотворення. Наукове обґрунтування напрямів інституційної розбудови та екологізації державної політики на регіональному рівні, яке визначає вектори законодавчо-нормативних трансформацій на засадах «зеленої» економіки відповідно до сучасних міжнародних вимог, може стати основою вибору критеріїв ефективних управлінських рішень. Серед них пріоритетними є: курс на повноцінну та ощадливу реалізацію ресурсного потенціалу регіонів, підвищення їх міжнародної конкурентоспроможності та стимулювання інноваційного розвитку регіонів на засадах «зеленої» економіки.

Розробка та реалізація моделі «зеленої» економіки регіону повинна базуватися на таких основних постулатах: з одного боку – на підвищенні продуктивності регіональної економіки, зокрема її коефективності, що реалізується шляхом поступового зменшення використання ресурсів (сировини, матеріалів, води і викопних джерел палива), впровадження екологобезпечих технологій, процесів, продукції та послуг, сприяння діяльності «зеленого» бізнесу і розширенню його частки в структурі економіки регіону; з іншого - здійснення структурних зрушень в напрямку розвитку секторальної моделі енергоефективної (низьковуглецевої) економіки, що передбачає комплексний підхід до формування інфраструктури створення екоінноваційних технопарків. На основі проведених досліджень визначено сценарій забезпечення екологізації розвитку регіонів як у короткостроковому, так і середньостроковому та довгостроковому форматі. Його побудова може стати підґрунтям при розробці заходів щодо управління регіональним розвитком, складанні стратегічних планів і програм розвитку територій на перспективу задля досягнення сталості функціонування регіональних господарських систем.

Література

1. Галушкіна Т.П. Стратегічні вектори регіональних трансформаційних зрушень / Т.П. Галушкіна, В.Є. Реутов, Л.М.

Качаровська [за наук.ред. д.е.н., проф.Т.П. Галушкіної]. – Сімферополь: ПП «Підприємство Фенікс», 2009. – 320с.

2. Герасимчук З.В. Фінансова політика сталого розвитку регіону: монографія / З.В. Герасимчук, І.М. Вахович, Д.М. Каменська. - Луцьк: Надстир'я, 2006. - 220 с.

3. Долішній М.І. Про рівномірність економічного розвитку регіонів України / Долішній М.І., Побурко Я.О., Карпов В.І. //Регіональна економіка. – 2002. - №2. - С. 7-17.

4. Зелена стратегія розвитку регіону: монографія / [Буркинський Б.В., Галушкіна Т.П., Реутов В.Є. та ін.], за наук. ред. Б.В. Буркинського, Т.П. Галушкіної; НАН України, Ін-т пробл. ринку і екон.-екол. дослід.– Саки: ПП«Фенікс», 2011. – С.10-124, 273-402

5. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Одеській області за 2011 р. / Державне управління охорони навколишнього природного середовища в Одеській області. – Одеса, 2012 р. 180 с.

6. Регіони України 2011 : стат. зб. : у 2 ч. / Державна служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка; відп. за вип. Н. С.Власенко. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2011. – Ч. 1. – 310 с.

7. Регіони України 2011 : стат. зб. : у 2 ч. / Державна служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка; відп. за вип. Н. С.Власенко. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2011. – Ч. 2. – 801 с.

Abstract

Galushkina T., Yatskov A.

Strategic vectors of “greening” growth (on the example of Odessa region)

The article presents the theoretical generalization and new solution to a scientific problem, which is to develop the theoretical and methodological guidelines to ensure the greening of regional development in Ukraine.